

Piotr Pawłowski (1956–2022)

Urodził się 12 listopada 1956 r. w Sandomierzu, syn Stanisława (1915–1992) i Marianny z Załuskich (1922–1999). Miał starszego brata Grzegorza (ur. 1953). W Sandomierzu ukończył Szkołę Podstawową nr 4 (1971) i I Liceum Ogólnokształcące (matura 1975). Mimo nauki w klasie o profilu matematyczno-fizycznym¹ na studia wybrał kierunek humanistyczny i jesienią 1975 r. rozpoczął studia w Krakowie na kierunku Archeologia Polski i Powszechna na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Z powodów zdrowotnych przerwał studia. Natomiast w 1978 r.

podjął zaoczne studia magisterskie na Wydziale Historycznym na Uniwersytecie Warszawskim. Obronił pracę magisterską napisaną na seminarium prof. Hanny Imbs-Jędruszczak (1929–2002) na temat *Życie kulturalne Sandomierza w okresie międzywojennym* – 13 października 1986 r. (nr dyplomu 5869).

Od 1 października 1977 r. podjął pracę w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Tarnobrzegu z siedzibą w Sandomierzu na stanowisku młodszego archiwisty, a następnie awansował na stanowiska: archiwisty (20 I 1979), adiunkta archiwalnego (22 VII 1981), starszego archiwisty (1984). Od 1 kwietnia 1985 r. archiwum w Sandomierzu zostało oddziałem zamiejscowym Archiwum Państwowego w Kielcach², w tej placówce awansował na stanowisko kustosa (1989). Następnie, od 1 stycznia 1990 r., został kierownikiem Archiwum Państwowego w Kielcach Oddział w Sandomierzu. Funkcję tę pełnił do przejścia na emeryturę

¹ B. Pfeiffer, *Absolwenci*, w: *Collegium Gostomianum. Nauczyciele, uczniowie i ich szkoła w latach 1944–2002*, Sandomierz 2002, s. 173.

² *100 lat Archiwum Państwowego w Kielcach w sieci archiwów państwowych. Księga jubileuszowa*, pod red. W. Rutkowskiej, Archiwum Państwowe w Kielcach, Kielce 2023, s. 33.

18 marca 2022 r. W Archiwum Państwowym w Kielcach pełnił także dodatkowe funkcje. Był m.in. nietatowym referentem do spraw ochrony przeciwpożarowej (od 8 III 1982 – 1989?) i rzecznikiem dyscyplinarnym (od 2013), wielokrotnym przewodniczącym Komisji Metodycznej, wieloletnim członkiem Komisji Archiwalnej Oceny Dokumentacji i członkiem Kolegium Doradczego przy dyrektorze Archiwum Państwowego w Kielcach.

Jako pracownik archiwum interesował się wszystkimi działami archiwistyki. Posiadał nieprzeciętną wiedzę teoretyczną i praktyczną. Podczas swojej wieloletniej pracy opracował wiele zespołów archiwalnych, porządkując je i pisząc do nich wstępy. Swoją wiedzą chętnie dzielił się na spotkaniach naukowych dla pracowników archiwum i jako wykładowca na kursach archiwalnych dla pracowników archiwów zakładowych oraz z osobami, które się do niego zwróciły. Wykładał również archiwistykę na studiach podyplomowych w Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach. W prowadzonych przez niego kursach brały udział osoby m.in. z terenów obecnych województw: lubelskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego. Przyniósł się do wykształcenia rzeszy obecnych archiwistów, którzy kontynuują jego dzieło. Był osobą znaną w środowisku archiwalnym nie tylko na gruncie lokalnym, w obszarze działania oddziału sandomierskiego archiwum. Jego wiedzę potwierdzają również liczne publikacje z tego zakresu oraz nagrody i wyróżnienia, które otrzymał. Poza archiwistycznymi posiadał także zainteresowania badawcze dotyczące: historii Sandomierza i Ziemi Sandomierskiej, historii NSZZ „Solidarność” i działalności opozycji demokratycznej w latach 1980–1990.

Dodatkowo w 1978 r. ukończył kurs przewodników Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego i otrzymał uprawnienia przewodnika po ziemi sandomierskiej³.

Od 1977 r. należał do Polskiego Towarzystwa Historycznego, którego Oddział w Sandomierzu miał siedzibę w lokalu Sandomierskiego Archiwum. Od 1979 r. był Członkiem Zarządu miejscowego oddziału PTH. Dzięki staraniom tego stowarzyszenia rozpoczęto prace nad monografią Sandomierza. Niestety stan wojenny przerwał działalność stowarzyszenia, a prace nad monografią miasta zostały sfinalizowane dopiero w latach 1993–1994. W ramach działalności w PTH przygotował referat *Sprawa niepodległości Polski z uwzględnieniem działalności politycznej Wincentego Witosa*, który wygłosił 5 czerwca 1978 r. na zebraniu PTH⁴.

³ Archiwum Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego Oddziału w Sandomierzu, Dokumenty przewodników, Piotr Pawłowski.

⁴ Archiwum Państwowe w Kielcach Oddział w Sandomierzu (dalej: APS), Polskie Towarzystwo Historyczne, sygn. 2, s. 35; sygn. 4, s. 22, 26-28; sygn. 8, s. 10; sygn. 11, s. 52.

Od listopada 1980 r. był członkiem Komisji Zakładowej Niezależnego Samorządowego Związku Zawodowego „Solidarność” przy Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Tarnobrzegu z siedzibą w Sandomierzu funkcjonującej w strukturze Regionu Ziemia Sandomierska. Po zmianach sieci archiwalnej od 1985 r. i po zalegalizowaniu „Solidarności” był jej członkiem w Archiwum Państwowym w Kielcach i formalnie należał do Regionu Świętokrzyskiego NSZZ „Solidarność”. Nadal jednak utrzymywał ściśle kontakty z Regionem Ziemia Sandomierska. Jego podejście do idei „Solidarności” nie uległo zmianie mimo zmieniającej się sytuacji w kraju. Początkowo determinował ją stan wojenny – kolportaż podziemnej prasy i „Msze za Ojczyznę” odprawiane w kościołach sandomierskich, które stały się ostoją wolności. Z Jego inicjatywy zawsze 13. grudnia w rocznice zaprowadzenia stanu wojennego na Rynku w Sandomierzu zapalano znicze, które ustawiano w kształcie krzyża.

Utworzony 18 grudnia 1988 r. Komitet Obywatelski przy przewodniczącym NSZZ „Solidarność” zapoczątkował przemiany w kraju. Zebranie założycielskie Regionalnego Komitetu Obywatelskiego „Solidarność” Ziemi Sandomierskiej miało miejsce 9 kwietnia 1989 r. Niemal natychmiast po powołaniu struktur wojewódzkiego KO powołano w Sandomierzu Sandomierski Komitet Obywatelski. Jego zadaniem było przygotowanie i przeprowadzenie wyborów do parlamentu w dniu 4 czerwca 1989 r. oraz rozwinięcie ruchu obywatelskiego i aktywizacja mieszkańców w wyborach samorządowych i prezydenckich. Piotr Pawłowski zaangażował się w działalność Sandomierskiego Komitetu Obywatelskiego (1989–1993). Ponadto brał udział w pracach Komitetu Redakcyjnego wydawanego przez stowarzyszenie czasopisma „Ziemia Sandomierska. Pismo Sandomierskiego Komitetu Obywatelskiego” (1989–1991)⁵.

W kolejnych latach zaczęto odchodzić od idei „Solidarności”, jednak w kręgu działaczy sandomierskich dojrzała myśl, by utrwalić dla potomnych osiągnięcia, zwłaszcza pierwszej, „Solidarności”. Powołano w tym celu w 2005 r. Stowarzyszenie „Pamięć i Solidarność”. Piotr Pawłowski był członkiem-założycielem i wieloletnim Prezesem Zarządu Stowarzyszenia⁶. Z ramienia tego

⁵ P. Sławiński, *„Ziemia Sandomierska. Pismo Sandomierskiego Komitetu Obywatelskiego” z lat 1989–1991 jako przykład lokalnego czasopisma okresu przełomu*, w: *Polityka i politycy w prasie XX i XXI wieku. Prasa organizacji politycznych*, pod red. M. Dajnowicz, A. Miódowskiego, Wyd. Humanica, Białystok 2017, s. 205–217.

⁶ Było ono „zrzeszeniem osób fizycznych, zawiązanym w celu krzewienia wartości Solidarności w oparciu o katolicką naukę społeczną, pod patronatem i z duchową pomocą Kościoła katolickiego. Stowarzyszenie realizuje swe cele poprzez: krzewienie tradycji i postaw patriotycznych, kultywowanie kultury narodowej, zbieranie i eksponowanie materiałów, wydawnictw, pamiątek związanych z działalnością opozycji solidarnościowej, współpracę ze związkiem zawodowym »Solidarność« oraz czynny udział w życiu społeczno-politycz-

stowarzyszenia był zaangażowany w realizację wystawienia na Skwerze przy Bramie Opatowskiej pomnika z okazji XXV-lecia Solidarności – Pomnik „Płomień Nadziei”, odsłoniętego 10 września 1995 r. Był członkiem Społecznego Komitetu Budowy Pomnika Ofiar Katynia. Uroczystego odsłonięcia Mogiły Katyńskiej na terenie kwatery wojskowej Cmentarza Katedralnego dokonał 15 października 1995 r. bp. polowy WP gen. dyw. Leszek Sławoj Głódź⁷. P. Pawłowski zaangażował się w udokumentowanie i utrwalenie miejsca pochówku rozstrzelanych 10 stycznia 1947 r. na Cmentarzu Krukowskim w Sandomierzu czterech żołnierzy Polskiego Państwa Podziemnego. W efekcie jego poszukiwań archiwalnych na Mogile Żołnierzy Podziemia Niepodległościowego 26 września 2010 r. odsłonięto tablicę upamiętniającą imiona i nazwiska rozstrzelanych⁸.

W duchu działalności Stowarzyszenia w 2008 r. z Jego inicjatywy Archiwum Państwowe w Kielcach Oddział w Sandomierzu podpisało z Regionem Ziemia Sandomierska NSZZ „Solidarność” w Stalowej Woli umowę o współpracy w realizacji programu badawczego nad historią „Solidarności” Regionu Ziemia Sandomierska w latach 1980–1990.

Należał do Stowarzyszenia Archiwistów Polskich, gdy archiwum w Sandomierzu miało rangę archiwum wojewódzkiego (do 1985). Następnie pełnił liczne funkcje w Zarządzie Oddziału SAP w Kielcach: był prezesem (2007–2017), skarbnikiem i sekretarzem (2017–2022). Organizował m.in. warsztaty archiwalne dla członków Oddziału SAP w Częstochowie (14 IX 2013)⁹. Jako delegat wielokrotnie reprezentował Oddział kielecki na Zjazdach SAP. Był członkiem Komitetu Organizacyjnego VII Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich w Kielcach, który odbył się 20–21 września 2017 r., i pełnił tam funkcję sekretarza Zjazdu.

Był członkiem-założycielem Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego, Sekretarzem Tymczasowego Zarządu (1993–1994) i pierwszego Zarządu Towa-

nym miasta Sandomierz i Regionu Ziemi Sandomierskiej. Stowarzyszenie zintensyfikowało także kontakty z działaczami opozycji za granicą, którzy w wyniku represji reżimu komunistycznego zmuszeni zostali do emigracji”, I. Pogorzelska, *akta organizacji społecznych przechowywane w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach oraz Oddziale w Sandomierzu i ich znaczenie dla historii regionu (wybrane przykłady)*, w: *Archiwa bez granic. Pamiętnik VII Powszechnego Zjazdu Archiwistów Polskich Kielce, 20–21 września 2017 r.*, red. W. Chorążyczewski i K. Strykowski, Warszawa 2019, s. 576.

⁷ M. Bronkowski, *Sandomierskie pomniki*, Wydawnictwo Stratus, Sandomierz 2013, s. 126-127, 144-145.

⁸ P. Pawłowski, *Mogiła rozstrzelanych czterech żołnierzy Polskiego Państwa Podziemnego*, „SKOCK. Pismo Społecznego Komitetu Odnowy Cmentarza Katedralnego” 2010, nr 5, s. 1-2.

⁹ P. Snoch, *Oddział Stowarzyszenia Archiwistów Polskich w Częstochowie*, w: *Pięćdziesięciolecie Stowarzyszenia Archiwistów Polskich 1965–2015*, opracowanie zbiorowe pod red. K. Strykowskiego, Warszawa 2015, s. 27-28, 31.

rzystwa Naukowego Sandomierskiego 1994–1998. Był także współzałożycielem Wyższej Szkoły Humanistyczno-Przyrodniczej Studium Generale Sandomirienne w Sandomierzu¹⁰. Współorganizował liczne spotkania i konferencje organizowane przez Towarzystwo Naukowe Sandomierskie, na których był prelegentem.

Należał do wspólnoty Misjonarzy bł. ks. Jerzego Popiełuszki działającej od 2017 r. przy parafii Nawrócenia św. Pawła Apostoła w Sandomierzu. Z inicjatywy tej wspólnoty sprowadzone zostały do Sandomierza relikwie zamordowanego księdza (2019), a most w Sandomierzu otrzymał patronat Błogosławionego ks. Jerzego Popiełuszki (2020).

Jako jeden z pierwszych podjął próbę opracowania dziejów prasy sandomierskiej z okazji jubileuszu XXX-lecia sandomierskiego Archiwum. Wyniki jego badań zachowały się w maszynopisie, jednak nigdy nie zostały wydane.

Poślubił 25 grudnia 1978 r. Barbarę Alicję Seremak pracującą w sandomierskim Archiwum. Mieli czworo dzieci: Karolinę Marię, Michała Piotra, Aleksandrę Barbarę i Agnieszkę Julię.

Zmarł 17 grudnia i został pochowany 21 grudnia 2022 r. w rodzinnym grobowcu na Cmentarzu Komunalnym na Krukowie w Sandomierzu.

Pasję badacza regionalisty realizował, pracując przez 45 lat swojego życia zawodowego w państwowej służbie archiwalnej i działając w stowarzyszeniach: Stowarzyszeniu Archiwistów Polskich, Polskim Towarzystwie Historycznym w Sandomierzu, Towarzystwie Naukowym Sandomierskim oraz Stowarzyszeniu „Pamięć i Solidarność” w Sandomierzu. Był autorem wielu publikacji i wystaw z zakresu archiwistyki i historii. Zawsze skromny, życzliwy, gotowy do pomocy, o wielkiej kulturze osobistej i niezwykłym poczuciu humoru. Na zawsze pozostanie w pamięci osób, które miały szczęście Go poznać.

Otrzymał odznaczenia:

- Brązowy Medal za Zasługi dla Pożarnictwa (13 czerwca 1990 r. – Legitymacja nr 201-B/90),
- Srebrny Krzyż Zasługi (23 października 2001 r. – Legitymacja nr 253-2001-56),
- Odznaka Honorowa za Zasługi dla Archiwistyki (24 września 2013 r. – Legitymacja nr 1629),
- Złoty Krzyż Zasługi (17 maja 2017 r. – legitymacja nr 211-2017-2).

¹⁰ K. Burek, *I Walne Zgromadzenie Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego*, „Zeszyty Sandomierskie. Biuletyn Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego” 1994, nr 1, s. 9-11; *Uchwały I Walnego Zgromadzenia*, „Zeszyty Sandomierskie. Biuletyn Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego” 1994, nr 1, s. 11.

- tytuł Zasłużony dla Regionu Ziemia Sandomierska przyznany przez Zarząd Regionu Ziemia Sandomierska NSZZ Solidarność za zaangażowanie w działalność w Komitecie Obywatelskim, 25 maja 2009 r. (Odebrał 25 września 2009 r.)

Wykaz publikacji Piotra Pawłowskiego

Publikacje zwarte:

- Piotr Pawłowski, *Pierwsze dni niepodległości w Sandomierzu*, Sandomierz 1992.
- Andrzej Sarwa, Piotr Pawłowski, *Biuletyn Informacyjny – 800-lecie erygowania Kapituły Sandomierskiej oraz konsekracji świątyni Najświętszej Maryi Panny*, tekst historyczny, Sandomierz 1992.
- Łukasz Guldon, Paulina Kraska, Beata Białek, Bartłomiej Gierasimowicz, Piotr Pawłowski, *Archiwalia i pamiątki stanu wojennego w Archiwum Państwowym w Kielcach*, Kielce 2012 [katalog wystawy].
- Iwona Pogorzelska, Piotr Pawłowski, *Cieniom przodków naszych... W 150. rocznicę Powstania Styczniowego*, Archiwum Państwowe w Kielcach, Wydawnictwo „Armoryka”, Kielce 2013.
- Gdy myślę Ojczyzna – portrety sławnych Polaków w dokumencie archiwalnym... Katalog wystawy zorganizowanej w dziewięćdziesiątą rocznicę powstania Archiwum Państwowego w Kielcach*, oprac. Iwona Pogorzelska, Piotr Pawłowski, Archiwum Państwowe w Kielcach, Wydawnictwo „Armoryka”, Kielce 2013.

Rozdziały w monografiach:

- Piotr Pawłowski, *Jedność terytorialna i kulturowa gmin Ziemi Sandomierskiej*, w: *Sandomierz i Ziemia Sandomierska. Przeszłość – teraźniejszość – przyszłość. [Rada Miasta Sandomierza w imieniu organizatorów oddaje w Państwa ręce biuletyn z konferencji naukowej, która odbyła się dnia 11 stycznia 1993 r. na Zamku Królewskim w Sandomierzu]*, Sandomierz 1993, s. 8-19.
- Piotr Pawłowski, *Archiwum Państwowe w Kielcach Oddział w Sandomierzu*, w: *Archiwa państwowe w Polsce. Przewodnik po zasobie*, red. Andrzej Biernat, Anna Laszuk, „DiG”, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Warszawa 1998, s. 141-146.
- Piotr Pawłowski, *Królikowska Zdzisława Józefa*, w: *Słownik biograficzny archiwistów polskich, t. 3, 1835–2015*, [red. naukowa t. 3 Ewa Rosowska], Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Warszawa 2017, s. 129.
- Piotr Pawłowski, *Źródła do dziejów NSZZ Solidarność w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach i Oddziału Zamiejscowego w Sandomierzu i ich przydatność do badań naukowych*, w: *Nie zapomnijcie tamtych dni. Źródła do*

dziejów Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” z lat 1980–1989 w archiwach państwowych, Warszawa 2020, s. 199–218.

Piotr Pawłowski, *Działalność organów bezpieczeństwa i porządku publicznego od momentu uzyskania niepodległości do chwili powołania Policji Państwowej na przykładzie miasta Sandomierza*, w: *Funkcjonariusze Policji Państwowej w II Rzeczypospolitej, podczas okupacji i w okresie powojennym – w świetle źródeł archiwalnych i wspomnień*, red. Edyta Majcher-Ociesa, Wiesława Rutkowska, Archiwum Państwowe w Kielcach, Kieleckie Towarzystwo Naukowe, Kielce 2022, s. 33–42.

Artykuły w czasopismach

Piotr Pawłowski, *Wybór Przedstawiciela Sandomierza na Sejm Wielki*, „Ziemia Sandomierska. Pismo Sandomierskiego Komitetu Obywatelskiego” 1991, nr 4/5, s. 9.

Piotr Pawłowski, *Historia dwóch tablic*, „Ziemia Sandomierska. Pismo Sandomierskiego Komitetu Obywatelskiego” 1990, nr 7, s. 10.

Piotr Pawłowski, *Bracia Męczennicy*, „Ziemia Sandomierska. Pismo Sandomierskiego Komitetu Obywatelskiego” 1991, nr 4/5, s. 5.

Piotr Pawłowski, *Ziemia Świętych*, „Ziemia Sandomierska. Pismo Sandomierskiego Komitetu Obywatelskiego” 1991, nr 6, s. 4.

Piotr Pawłowski, *Archiwum Państwowe w Kielcach Oddział w Sandomierzu*, „Zeszyty Sandomierskie. Biuletyn Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego” 1995, nr 3, s. 43–45.

Piotr Pawłowski, *Zapomniane mogiły*, „Zeszyty Sandomierskie. Biuletyn Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego”, 1995, nr 3, grudzień 1995, s. 46.

Piotr Pawłowski, *Geneza, organizacja i zadania Powszechnego Uniwersytetu Regionalnego im. Stanisława Konarskiego w Sandomierzu*, „Zeszyty Sandomierskie. Biuletyn Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego” 1996, nr 5, s. 31–35.

Piotr Pawłowski, *Wakacyjne Kursy Uniwersyteckie organizowane przez Powszechny Uniwersytet Regionalny im. Stanisława Konarskiego*, „Zeszyty Sandomierskie. Biuletyn Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego” 1997, nr 6, s. 28–31.

Piotr Pawłowski, *Archiwum Państwowe w Kielcach Oddział w Sandomierzu*, „Sandomierzanin. Pismo Społeczno-Kulturalne” 2004, nr 11, s. 8–9.

Piotr Pawłowski, *Źródła do dziejów Solidarności w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach Oddział w Sandomierzu. Stan obecny i postulaty na przyszłość*, „Zeszyty Sandomierskie. Biuletyn Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego” 2006, nr 23, s. 45–50.

- Piotr Pawłowski, *Mogiła rozstrzelanych czterech żołnierzy Polskiego Państwa Podziemnego*, „SKOCK. Pismo Społecznego Komitetu Odnowy Cmentarza Katedralnego” 2010, nr 5, s. 1-2.
- Piotr Pawłowski, *Ligia Kurasiewicz 1929–2012*, „Sandomierzanin. Pismo Społeczno-Kulturalne” 2012, nr 7/8, s. 4-6.
- Piotr Pawłowski, *Bitwa pod Słupczą. Nowe dokumenty i próba ich interpretacji*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” 2014, t. 3, s. 15-23.
- Piotr Pawłowski, *Zdzisława Józefa Królikowska (1934–2013)*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” 2015, t. 4, s. 375-377.
- Piotr Pawłowski, *Sprawozdanie z działalności SAP Oddział w Kielcach za lata 2012–2017*, „Archiwista Polski” 2017, nr 3, s. 60-62.
- Piotr Pawłowski, *Związki Wisły z życiem miasta w II Rzeczypospolitej*, „Zeszyty Sandomierskie. Biuletyn Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego” 2017, nr 44, s. 12-18.
- Piotr Pawłowski, *Sandomierskie drogi do niepodległości w świetle materiałów archiwalnych Archiwum Państwowego w Kielcach Oddział w Sandomierzu*, „Zeszyty Sandomierskie. Biuletyn Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego” 2018, nr 46, s. 39-44.
- Piotr Pawłowski, *Kazimierz Nobis*, „Archiwista Polski” 2019, nr 1, s. 118-121.
- Piotr Pawłowski, *Kamila Załuska – muzealnik i historyk*, „Zeszyty Sandomierskie. Biuletyn Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego” 2019, nr 48, s. 58-59.
- Piotr Pawłowski, *Sandomierz w służbie ojczyźnie*, „Zeszyty Sandomierskie. Biuletyn Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego” 2021, nr 50, s. 3-8.

Wystawy organizowane lub współorganizowane przez Piotra Pawłowskiego:

- Powiew wolności – z dziejów NSZZ Solidarność „Ziemia Sandomierska” w latach 1980–1991* – wystawa zorganizowana w Sandomierzu z okazji uroczystości 26. rocznicy powstania „Solidarności” [wspólnie ze Stowarzyszeniem „Pamięć i Solidarność”] – Sandomierz 10 września 2006 r.¹¹
- Instalacja historyczna prezentująca listopadowe dni 1918 r. – wydruki skanów dokumentów (plakaty, ogłoszenia, informacje) umieszczone na słupach ogłoszeniowych w uczęszczanych miejscach miasta [wspólnie ze Stowarzyszeniem „Pamięć i Solidarność”] – Sandomierz 2008.
- Ekspozycja na słupach ogłoszeniowych kopii materiałów okresu stanu wojennego [wspólnie ze Stowarzyszeniem „Pamięć i Solidarność”] – Sandomierz grudzień 2008.
- Wystawa dokumentów dotyczących wyborów z 4 czerwca 1989 r. i działalności Sandomierskiego Komitetu Obywatelskiego [wspólnie ze Stowarzysze-

¹¹ I. Pogorzelska, *Akta organizacji społecznych...*, s. 577.

niem „Pamięć i Solidarność”, Zarządem Regionu Ziemia Sandomierska NSZZ „Solidarność” i Urzędem Miejskim w Sandomierzu] – Sandomierz czerwiec 2009.

Wybory samorządowe 27 maja 1990 r. w Sandomierzu [wspólnie ze Stowarzyszeniem „Pamięć i Solidarność”] – Sandomierz 2010.

Cieniom przodków naszych... W 150. rocznicę powstania styczniowego – wystawa online, zorganizowana przez Iwonę Pogorzelską, Paulinę Kraszę, Piotra Pawłowskiego i Bartłomieja Gierasimowicza w Archiwum Państwowym w Kielcach – 2013¹².

„*Gdy myślę Ojczyzna*” – *portrety sławnych Polaków w dokumencie archiwalnym...*, zorganizowana przez Iwonę Pogorzelską i Piotra Pawłowskiego w Archiwum Państwowym w Kielcach – 2013¹³.

Stan wojenny w regionie świętokrzyskim [wspólnie z Zarządem Regionu Świętokrzyskiego NSZZ Solidarność] – Kielce 2016.

Wisła w dokumencie archiwalnym – wystawa ogólnopolska, także w Sandomierzu 2017.

Archiwalia i pamiętki stanu wojennego w Archiwum Państwowym w Kielcach – Kielce 2017.

Wojna polsko-bolszewicka 1920 r. w dokumentach z zasobu Archiwum Państwowego w Kielcach i jego Oddziału w Sandomierzu – Kielce, Sandomierz 2020.

Referaty:

Piotr Pawłowski, *Sprawa niepodległości Polski z uwzględnieniem politycznej działalności Wincentego Witosa*. Referat na zebraniu Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Tarnobrzegu z siedzibą w Sandomierzu – 1978¹⁴.

Piotr Pawłowski, *Czasopisma i wydawnictwa regionalne sandomierskie i tarnobrzezkie*. Referat na sesji XXX-lecia Archiwum Państwowego w Sandomierzu – 23 maja 1980¹⁵.

Romana Guldon, Tadeusz Kręgiel, Piotr Pawłowski, *Fotografie w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach i oddziałach terenowych*. Referat wygłoszony na zebraniu naukowym w Archiwum Państwowym w Kielcach – 1991¹⁶.

¹² W. Rutkowska, *Sprawozdanie z działalności Archiwum Państwowego Kielcach w 2013 roku*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” 2014, t. 3, s. 327.

¹³ Tamże, s. 326.

¹⁴ APS, Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Tarnobrzegu z siedzibą w Sandomierzu, sygn. 467, s. 1-16.

¹⁵ Tamże, s. 91-107.

¹⁶ H. Mazur, *Działalność naukowa i wydawnicza Archiwum Państwowego w Kielcach w latach 1984-2011*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” 2012, t. 1, s. 89.

- Piotr Pawłowski, *Jedność terytorialna i kulturowa ziemi sandomierskiej*. Referat wygłoszony na sesji naukowej *Sandomierz i Ziemia Sandomierska – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość*, Sandomierz – 11 stycznia 1993.
- Piotr Pawłowski, *Geneza, organizacja i zadania Powszechnego Uniwersytetu Regionalnego im. Stanisława Konarskiego*. Referat wygłoszony na zebraniu naukowym w Archiwum Państwowym w Kielcach – 2002¹⁷.
- Piotr Pawłowski, *Materiały archiwalne do dziejów Solidarności w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach oddział w Sandomierzu*. Referat wygłoszony na zebraniu naukowym w Archiwum Państwowym w Kielcach – 2005¹⁸.
- Piotr Pawłowski, *Źródła do dziejów Solidarności w zasobie AP o. Sandomierz – stan obecny i postulaty na przyszłość*. Referat wygłoszony podczas konferencji z okazji 26. rocznicy powstania „Solidarności”, Sandomierz – 10 września 2006 r.¹⁹
- Piotr Pawłowski, *Materiały Solidarności Region „Ziemia Sandomierska” w zasobie Sandomierskiego Stowarzyszenia „Pamięć i Solidarność”*. Referat wygłoszony na zebraniu naukowym w Archiwum Państwowym w Kielcach – 2007²⁰.
- Piotr Pawłowski, *Wybory 4 czerwca 1989 r. w woj. tarnobrzescim – działalność Komitetów Obywatelskich*. Wykład wygłoszony podczas uroczystości obchodów dwudziestej rocznicy wyborów do sejmu w 1989 r. w Sandomierzu – 13 czerwca 2009²¹.
- Piotr Pawłowski, *Sandomierz i jego mieszkańcy w latach I wojny światowej*. Referat wygłoszony na konferencji popularno-naukowej: „Sandomierz w latach Wielkiej Wojny (1914–1918)”, Sandomierz – 27 września 2014²².
- Piotr Pawłowski, Piotr Sławiński, *Wędrowka po świątyniach sandomierskich, których już nie ma*. Referat wygłoszony na Spotkaniu ze źródłem archiwalnym – 27 stycznia 2016²³.

¹⁷ Tamże, s. 91.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ I. Pogorzelska, *Akta organizacji społecznych...*, s. 577.

²⁰ H. Mazur, *Działalność naukowa...*, s. 91.

²¹ I. Pogorzelska, *Akta organizacji społecznych...*, s. 577.

²² (k) [K. Burek], *Pamięć o Wielkiej Wojnie 1914–1918*, „Zeszyty Sandomierskie” 2014, nr 38, s. 64; (wp), *Sandomierz w latach wielkiej wojny*, „Tygodnik Nadwiślański” 2014, nr 39, s. 14; W. Rutkowska, *Sprawozdanie z działalności Archiwum Państwowego Kielcach za 2014 rok*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” 2015, t. 4, s. 311.

²³ *Sprawozdanie ze spotkania „Sandomierz w źródle archiwalnym” – inauguracyjne spotkanie trzeciej edycji cyklu „Spotkania ze źródłem archiwalnym”, 27 stycznia 2016 roku*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” 2016, t. 5, s. 412.

- Piotr Pawłowski, *Związki Wisły w życiu miasta w okresie międzywojennym*. Referat wygłoszony na Konferencji naukowej *Sandomierz – miasto nad Wisłą*, Sandomierz – 6 października 2017²⁴.
- Piotr Pawłowski, *Legendarna historia Sandomierza*. Referat wygłoszony na XIII Ogólnopolskim Seminarium Archiwalnym *Zabezpieczanie i ochrona materiałów archiwalnych – teoria i praktyka*, Sandomierz – 4–5 czerwca 2018²⁵.
- Piotr Pawłowski, *Represje wobec urzędników administracji państwowej i samorządowej Sandomierza oraz pracowników instytucji spółdzielczych*. Referat na konferencji *Ofiary terroru niemieckiego na Ziemi Sandomierskiej w latach 1939–1944* – 18 marca 2018²⁶.
- Piotr Pawłowski, *Stan wojenny w byłym województwie tarnobrzeskim w aktach KW PZPR*. Wystąpienie podczas uroczystych obchodów wprowadzenia stanu wojennego w Sandomierzu *13 GRUDNIA – PAMIĘTAMY* – 13 grudnia 2018²⁷.
- Piotr Pawłowski, *Działalność organów bezpieczeństwa i porządku publicznego od momentu odzyskania niepodległości do chwili powołania Policji Państwowej na przykładzie miasta Sandomierz*. Referat (przedstawił Piotr Sławiński, pracownik Oddziału Archiwum w Sandomierzu) na *Spotkaniu ze źródłem archiwalnym* pt. *Policjanci z lat 1918–1956 w źródłach archiwalnych i wspomnieniach*, Kielce – 23 czerwca 2021²⁸.

Filmy:

- 90 lat Archiwum Państwowego w Kielcach*, Archiwum Państwowe (Kielce), Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Guldon Łukasz Projekt, Pawłowski Piotr (archiwistka), Rutkowska Wiesława wykonanie, Błocho Mirosława wykonanie, Bujak Przemysław wykonanie, Archiwum Państwowe w Kielcach; Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych w Warszawie, Kielce 2013²⁹.

²⁴ Konferencja „Sandomierz – miasto nad Wisłą”, „Zeszyty Sandomierskie. Biuletyn Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego” 2017, nr 44, s. 3.

²⁵ A. Jabłoński, *Sprawozdanie z działalności Sekcji Archiwa Zakładowe Stowarzyszenia Archiwistów Polskich za lata 2017–2022*, „Archiwista Polski” 2022, nr 1, s. 1–8; Wiesława Rutkowska, *Działalność Archiwum Państwowego w Kielcach w 2018 roku*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” 2019, t. 8, s. 298.

²⁶ W. Rutkowska, *Działalność Archiwum Państwowego w Kielcach w 2018 roku*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” 2019, t. 8, s. 298.

²⁷ Tamże.

²⁸ I. Pogorzelska, W. Rutkowska, *Działalność Archiwum Państwowego w Kielcach w 2021 roku*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” 2022, t. 11, s. 262, 284.

²⁹ B. Białek, *Jubileusz 90-lecia Archiwum Państwowego w Kielcach, 16 października 2013 roku*, „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” 2014, t. 3, s. 339.

Netografia:

Piotr Pawłowski, *Archiwum Państwowe w Kielcach, Wybory 4 czerwca 1989 r. w Sandomierzu w fotografii Romualda Augustyńskiego* [4 czerwca 2020], <http://kielce.ap.gov.pl/index.php?c=article&id=91&print=1> [dostęp 14.02.2023].

Nekrologi Piotra Pawłowskiego

Krzysztof Burek, *Będziemy pamiętać o Jego prawym, twórczym życiu*, „Zeszyty Sandomierskie. Biuletyn Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego” 2023, nr 53, s. 79-80.

[Krzysztof Burek], *Sandomierzanin z ducha i serca*, „Zeszyty Sandomierskie. Biuletyn Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego” 2023, nr 53, s. 78-79.

Monika Marcinkowska, *Szanowna Rodzino...*, „Sandomierzanin” 2023, nr 1-2, s. 22.

Piotr Pawłowski, <https://sap.waw.pl/pozegnanie/6587-2/> [dostęp 06.03.2023].

Pozegnanie, <https://www.kielce.ap.gov.pl/a,375,pozegnanie> [dostęp 28.12.2022].

Sandomierz: Zmarł Piotr Pawłowski, <https://leliwa.pl/sandomierz-zmarl-piotr-pawlowski-wieloletni-kierownik-archiwum-panstwowego-w-kielcach-oddzial-w-sandomierzu/> [dostęp 02.08.2023].

Wiesława Rutkowska, *Pogrążona w smutku...*, „Sandomierzanin” 2023, nr 1-2, s. 21.

Zmarł Piotr Pawłowski..., <https://sandomierz.naszemiasto.pl/zmarl-piotr-pawlowski-dlugoletni-kierownik-archiwum/ar/c1-9139095> [dostęp 02.08.2023].

WIESŁAWA RUTKOWSKA

ORCID: 0000-0003-4153-3375

Archiwum Państwowe w Kielcach

PIOTR SŁAWIŃSKI

ORCID: 0000-0001-8729-0845

Archiwum Państwowe w Kielcach Oddział w Sandomierzu